

Izajaj vseh dan nam
nedelj in praznikov.
Issued daily except Sun-
days and holidays.

Baroni premoga odkla- njajo pogodbe z rudarji

Ohijski magnatje odgovorili, da je danes prepozno za vsako distriktno pogodbo in da nečemo imeti več nobenih stikov z unijo. Illinoiski baroni se bodo morda pogajali. Rudarji v Indiani jezni vsled kapitulacije voditeljev.

Cleveland, O., 20. jul. — Rudarska organizacija United Mine Workers v šestem distriktu (Ohio) je povabila premogovniške družbe na pogajanja za novo medzno pogodbo in dobila je odgovor, da ne bo nobenega pogajanja. Unija je določila 26. julij za konferenco.

S. H. Robbins, predsednik Ohio Coal Operators' Asociacije, je izjavil, da lastniki premogovnikov v Ohio nečemo več imeti nobenih stikov in nobene pogodbe z organizacijo rudarjev. Povabilo rudarjev je prišlo prepozno. Produkcija mehkega premoga v Ohio bo odalej na podlagi "open shopa."

Lee Hall, predsednik rudarske unije šestega distrikta, je takoj po prihodu iz Indianapolis, kjer je smerni odbor UMWA zavrgel jacksonvillsko lestvico in dovolil rudarjem separatne pogodbe po distriktih, pisal Robbinsu, da je unija pripravljena konferirati z operatorji dne 26. julija v svrhu, da se sprejme "vzajemno zadovoljiva medzna lestvica."

Terre Haute, Ind. — Odborniki 11. distrikta rudarske unije (Indiana) so izjavili, da so skrajno nezadovoljni z zaključkom smernega odbora v Indianapolisu, ki je opustil boj za jacksonvillsko lestvico in dovolil distriktom, da vsak zase sklepajo pogodbe z lastniki premogovnikov.

Springfield, Ill. — Harry Fishwick, predsednik 12. distrikta rudarske unije (Illinois), je 19. julija pisal W. J. Jenkinsu, predsedniku Illinois Coal Operators' Asociacije, da je unija pripravljena na konferenco v svrhu sprejetja nove medzno pogodbe v distriktu in on želi, da se družbe odzovejo čim prej. Fishwick upa, da se konferenca odpravi v par tednih in da bo sklenjena "zadovoljiva pogodba," nakar bo konec štrajkov in v premogovni industriji v Illinoisu zavladal mir. On je zelo optimističen.

Medtem je prišla vest iz Herina, da sta dve odtočni kompaniji naznanili, da odpreta svoje jame prihodnji teden. Jame so počivale od 1. aprila t. l.

Ameriški kapital na Filipinih.

Washington, D. C. — Henry L. Stimson, ameriški general na Filipinih, je v svoji poslanici v kongresu povdarjal, da se bo cesta za prosperiteto na otoku odprta šele tedaj, ko bo ameriški kapital vložil več denarja v industrijo in kadar bodo stroji nadomestili ročno delo v industriji. "Filipinci," je dejal Stimson, "bi morali pozdraviti ameriški kapital v industriji, katero bodo razvili stroji in masna produkcija." Urgiral je tudi, da se zemljiški zakon, ki omejuje lastninsko pravico inozemcem odpravi, in da se revidirajo korporacijske postavbe, da se ugodijo ameriški kapitalu.

Diktatura v Egiptu.

Kairo, Egipt, 20. jul. — Kralj Fuad je razpustil egiptovski parlament za tri leta. Tako je zahtevala Velika Britanija, da loži upogne nacionaliste, ki zahtevajo neodvisnost Egipta.

Se eden star delavec odšel v smrt.

Chicago. — Philip Bernhardt, star 63 let in že dolgo časa brez dela, da bi bil izpuščen iz zapor, se je v četrtek zvečer ustrelil v svojem stanovanju na 4450 Albany ave.

Boravške mezde v tovarni kavčuka

Dolge delovne ure in nesani tarne razmere ustvarjajo neznošen položaj.

Chicago. — Ako se delavci potli in duši v tovarni Featheredge Rubber kompaniji 9 ur na dan, znaša njegov zaslužek \$3.60. Če dela ves teden, kadar ima podjetje veliko naročil, toda znaša njegova mezda nekaj nad dvajset dolarjev. S tem zaslužkom se komaj preživi samski delavec; če je pa poročen in ima družino, tedaj to pomeni pomanjkanje, posebno v družinah s malimi otroci.

Featheredge Rubber kompanija izdeluje pasove iz kavčuka, ki se rabijo pri oklah avtomobilov. Družba je prejšnje čase dobivala precej naročil od Forda, toda pred kratkim je Ford odprl svoje podjetje za izdelavanje predmetov iz kavčuka in takrat je večje število izgubilo delo radi pomanjkanja naročil. Od tedaj so se razmere v podjetju še poslabšale.

Delo v podjetju je naporno in neudobno. Kavčuk se oblikuje s parno stiskalnico. Vročina, ki jo povzroča para, je neznošna. Delavci so ves dan premočeni in po končanem delu se ne morejo ne umiti niti preobleči, ker ni v poslopju nikakih posebnih prostorov in sanitarnih naprav. Ako se kdo izmed delavcev pritoži radi tega, ga hitro postavijo na cesto, kajti število brezposelnih, ki so pripravljeni prijeti za vsako delo, je veliko. O kakih delavcih organizacij ne more biti niti govora. Kdor bi agitiral zanjo, bi bil hitro odpuščen.

Za časa svetovne vojne so bili delavci v tovarnah kavčuka, posebno v Akronu, O., dobro organizirani v svoji uniji. To je trajalo do l. 1921. Kmalu potem so se po pojavili v organizaciji razni spori in nesoglasja in prišla je pelati njena sila in odpornost. Vrh tega so takrat podjetniki vpriporili silne navale na vse organizirano delavstvo. Pričeli so uvajati opekaštvo in organizacija v tovarnah kavčuka je bila uničena. Čakati bodo morali, da se organizirajo delavci v avtoindustriji, ki je največja odjemalka kavčuka, kajti še tedaj bo mogoče misliti na ustanovitve trdne in trajne organizacije v industriji kavčuka.

30,000-letni okostenjak v Chicagu.

Chicago. — Čikaška univerza je te dni dobila popolno človeško okostje, ki se računa na 30,000 let starosti. Okostje je bilo najdeno v severni Afriki in spada v staro kameno dobo, v kateri so živeli v južnopovodni Evropi takozvani Kromagnoni in po srednji Evropi je bil še led. Okostenjak je bil izkapan iz kamnite plasti, v kateri je bilo vsepolno polževih hišic. Zraven so bili ostanki ognjišča in ožganih človeških kosti. Iz tega se sklepa, da je bil davni lastnik okostja kanibal in poljojedec.

Državna delavska federacija ne podpira predsedniške kandidata starih strank.

St. Louis, Mo. — Misourska državna delavska federacija, ki je zborovala tukaj te dni, se je izjavila, da ne bo podpirala Smitha in Hooverja v tekoči predsedniški volilni kampanji. Federacija se je odločila, da bo uvedla intenzivno kampanjo v državnih in mestnih volitvah.

Vozniki pohištva izvajali znižanje delovnih ur.

St. Louis, Mo. — Petsto organiziranih voznikov, ki prevajajo pohištvo, so izvajali znižanje delovnih ur. Prej so delali devet in pol ure na dan, sedaj pa bodo osam in pol in medza ostane kot je bila. Te dni so podpisali pogodbo, ki je veljavna do 1. avgusta 1929.

BRITSKO DELAVSTVO PRED VAŽNIM PROBLEMOM

Vprašanje taktike v delavskih organizacijah bo predloženo na seji Britanskega strokovnega kongresa.

London. — Poročilo Turner-Mondovega komitaja glede britskih strokovnih uni, ki favorizira ustanovitve narodnega industrijskega odbora, je izvalo med organiziranimi delavci veliko polemiko. Vprašanje, da li so se dali voditelji strokovnih organizacij in delavskega gibanja zavesti od pravega namena glede taktičnih smeric ali pa je njihov korak v tem pogledu izpolnitev teži organiziranega delavstva, ustvarja v vrstah tega delavstva važen problem, kateri mora biti rešen v korist delavstva. S problemom se bo bavila seja Britanskega kongresa strokovnih uni, ki je sklican za mesec september. Pričuje se, da bo ta problem vzbudil obširno diskusijo na kongresu, ker je najvažnejši v postopku bodoče taktike in smerne organiziranega delavstva.

Tajnik rudarske organizacije Cook je mnenja, da je taktika sedanjih voditeljev, ki zagovarjajo ustanovitve narodnega industrijskega odbora, kvarna delavskemu gibanju in trdi, da je večina delavstva nasprotna i-deji, ki jo predlagajo voditelji. "Ustanovitve narodnega industrijskega odbora," je dejal Cook, "ni nič drugega kot flogv list, da se s njim pokrije naga kapitalistična aristokracija v britski industriji." Cook postavlja voditelje tega gibanja, da naj gredo s to idejo pred vrste delavstva in naj razpišejo volitve, pa so bodo prepričali, da je velika večina nasprotna ustanovitvi takega odbora, ki bi bil velika nevarnost zanje.

Cook je voditelj mašine v avto strokovnih uni. Velic dejstvu, da ima na svoji strani par delavskih organizacij, ki simpatizirajo z njegovo taktiko, je skoro gotovo, da bodo drugi voditelji prevladovali na kongresu in je malo upanja, da bi Cook prodrl s svojim programom.

Kongres strokovnih organizacij ima moč in je najvišja avtoriteta, da razpravlja o vseh vprašanjih in sklepa pogodbe na vseh poljih industrije in uravnava smernice in taktiko strokovnih organizacij.

Glavne funkcije industrijskega odbora bi bile: obdrževanje redne seje vsako četrtletje, da kateri se bi razpravljalo o vprašanjih, tikačih se industrije in njegovega napredka. Ustanovitve komitaja, v katerem bi imeli zastopniki delavcev in podjetniki enako reprezentacijo in bi skupno uravnavali spore in nesoglasja, ki bi nastala v industriji. Ta odbor bi tudi stalno preiskaval in reševal industrijske probleme.

Mond, ki je glavni vodja pokreta, da se ustanovi odbor in išče kooperacije strokovno organiziranega delavstva z novim kapitalizmom, je tudi vodja gibanja, da se vse industrije združijo v narodno in celo mednarodno. Izgledi so tu, da bo Mond-Turnerjevo poročilo, ki bo predloženo na kongresu, ustvarilo situacijo, ki bo v odnosih med delom in kapitalom, vpostavlja nove temelje, ki bodo odločilni v razrednem gibanju britanskega strokovno organiziranega delavstva.

Kapitulacija vstajev v Nikaragvi.

Managua, 20. jul. — Nadalnjih 114 Sandinovih vstajev je večerj izročilo orožje ameriškim pomorščakom. Skupaj se je podalo v enem mesecu 547 vstajev.

NAKUPITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

Kršenje postavljenih otročemu delu

Zvezni biro za otroško delo poroča, da se kršenje vrši na debelo.

Washington, D. C. — Ena petina dečkov, ki prodajajo časopise ponosi v osmih mestih, katere je proučeval Zvezni otroški biro, so stari manj kot deset let. Ta mesta so: Washington, D. C., Atlanta, Columbus, Newark, Paterson, Omaha, Wilkes-Barre in Troy. Studija je vključevala več tisoč dečkov.

V vseh teh mestih, razen dveh, imajo odredbe, ki prepovedujejo dečkom, ki še niso stari deset let, prodajanje časopisov. Kljub temu pa jih je veliko število, ki so stari manj kot deset let.

Večina teh dečkov prihaja iz revnih družin. Ti dečki nimajo prilike za zdravo zabavo, ko pridejo iz šole, nimajo časa za šolske naloge in delajo dolge ure. Vrh tega so izpostavljeni raznim vremenskim nepravilnostim, ki ogrožajo njih zdravje.

Biro navaja, da je pomanjkanje otroških igrarij in parkov v teh mestih, tudi vzrok, da mladi dečki prodajajo časopise, kar najdejo v tem zabavo, katere ne dobe drugje.

V svojem proučevanju teh razmer je biro ugotovil, da ni v tem oziru nobenega izboljšanja v zadnjih desetih letih. Znaki so celo, da postajajo moralni in zdravstveni vplivi od leta do leta škodljivejši za razvoj teh dečkov. Radi tega biro priporoča mestnim oblastem, da uvedejo nove regulacije in odredbe in da jih tudi izvajajo. Prodajalci časopisov bi ne smeli biti dečki izpod deset let, ker so vplivi okolčin za dečka v tej starosti pogubni in kvari njih zdravje. Mesta naj bi sprejela regulacije, ki bi prepovedovale dečkom prodajati časopise v nočnem času in med šolskimi urami.

Za izvolitev Hooverja bo treba štiri milijone

Newyorški bankir imenovan blagajnikom republikanske kampanje.

Washington, D. C. — Hooverjev kampanjski manager Work in blagajnik orednega odbora republikanske stranke J. B. Nutt sta v četrtek sestavila proračun za Hooverjevo kampanjo. Zaključila sta, da letos morajo kapitalisti prispevati najmanj štiri milijone dolarjev, ako hočejo imeti republikansko administracijo v Washingtonu. Izvo-litev Coolidge je stala tri milijone dolarjev, toda letos je bitka veliko hujša, ker ima Smith tudi milijone dolarjev na razpolago.

Jeremiah Milbank, bankir v New Yorku, je bil imenovan blagajnikom kampanje v vzhodnih državah. Nutt je izjavil, da volilni fond republikanske stranke ne bo imel nobene meje, kar se tiče prispevkov.

Stavkarji zahtevajo popustno obnavnovo.

Milwaukee, Wis. — Šestindvajset pletenarskih delavcev, katere je izprla pretečenega februarja Allen A. kompanija v Kenoshi, so zahtevali in tudi dosegli, da se njih zadeva obravnava pred poroto. Stavkarji, med katerimi je šestnajst moških in deset žensk, so obtoženi, da so kršili sodniško prepoved, ki jo je izposlovalo pletenarsko podjetje proti stavkarjem, ker so piketirali okrog tovarne.

Vai obtoženci so bili izpuščeni na prosto, ko so položili \$200 poročila. Porotna obravnava v njih zadevi se bo vršila v septembru.

Sokrivci Obregonovega morilca še vedno v temi

Calles osebno izprašuje Torala pa ne more ničesar izveči iz njega; morilec pravi le to, da je umor v interesu katoliške cerkve, in zahteva svojo eksekucijo. Nasprotno javlja policija, da je Toral naredil izpoved. Kongres se snide 30. julija. Devetdnevno žalovanje po vsaj Mehiki.

Mexico City, 20. jul. — Policajski šef Zertuche je danes jutraj uradno poročal, da je morilec Obregon v zadnji noči naredil delno izpoved o svojih sokrivcih, nakar je bilo takoj večje število oseb aretiranih. Imena aretirancev so obdržana v tajnosti. Nadalje pravi Zertuche: "Zdaj lahko naznanim, da je katoliška duhovščina odgovorna za umor."

Mexico City, 20. jul. — Predsednik Calles je večerj ponovno obiskal Juana Leon de Torala, morilca Alvara Obregon, v ječi in ga izpraševal dolgo časa, a brez kakerega uspeha. Toral je trdovratno vztrajal, da nima skrivcev in da je on sam odgovoren za umor. Calles je bil s morilecem zelo ujet. Vprašal ga je, zakaj ni ubil njega namesto Obregon, saj je vendar on odgovoren za izvajanje ustave glede cerkve.

Toral je odgovoril: "Vi niste več naš problem, ker vaša služba gre h koncu. Ubil sem Obregon, ker smatram, da bo nadaljeval vašo politiko napram cerkvi, jas pa bom, da Kristus vlada v Mehiki."

Calles ga je nato vprašal, če je mislil na svojo lastno usodo. "Prihodnost sem, da me ubijejo, če v gostilni. Na neredu sem še živ. Ubijte me zdaj. Zakaj odlašate? Smatram se za mrtevga od tistega časa, ko sem oddal pet krogel v Obregon, zato ni vredno, da me še držite pri življenju."

Nadaljno vprašanje je bilo, koliko denarja je prejel za atentat. Odgovoril je, da toliko denarja ni na svetu, ki bi poplačal njegov čin. Izjavil je umor iz prepričanja, da bo s tem pomagano katoliški cerkvi.

Aretirani so bili Toralovi starši, žena, bratje in sestre. Njegova žena je izpovedala, da je Juan nekaj časa študiral v katoliškem semenišču. Bil je vedno zelo goreč katoličan. Dan pred atentatom je šel k spovedi in obhajilu k duhovnu, ki opravi obrede v privatni hiši.

Ker se je raznesla vest, da Torala mušijo v ječi v svrhu izpovedi, je policijski ravnatelj Zertuche večerj povabil ameriške poročevalce, naj posetijo morilca. Sam Zertuche je vodil reporterje. Ko so prišli v zapor, je ravnatelj velel Toralu, naj vstane in koraka po sobi. Toral je bil ubogal in korakal protno in pokončno kot vojak — v dokaz, da je zdrav. Človek, ki je mučen, ne more tako korakati. Nekaj prask na obrazu in čelu spominja na pesti, ki so padle po njem takoj po atentatu v kavarini.

Mexico City, 20. jul. — Stalna kongresna komisija je večerj sklenila, da se skliče novi kongres k izrednemu zasedanju 30. julija v svrhu, da določi datum novih volitev za predsednika in ukrepa o drugih stvareh. Komisija je odredila devetdnevno javno žalovanje po vsaj republikani za mrtvim predsednikom.

V Mehiki je mir. Velike množice žalovalcev izkazujejo zadnjo čast Obregonu na vseh postajah proge, po kateri vozijo njegovo truplo v Sonoro.

Mexico City, 20. jul. — Smrt Alvara Obregon je bila indirektno napovedana dne 30. junija v letaku z naslovom "iz moje kleti." To je perijodična publikacija katoliške protivladne propagande, ki jo urejuje neki Silvio Pellico, kar pa je psevdonim, za katerim se skriva neki odlični cerkveni voditelj. V letaku je bil vitrijičen napad na Obregon po naslovom "Vaak pes ima svoj dan." Napad se glasi med drugim: "Počakajte in videli boste. General Obregon bo plačal za vas, kakor hitro bo Bog hotel. Ne bo treba čakati leta. Par mesecev bo zadostovalo, morda par dni — in padlo bo tukaj. Vaak pes ima svoj dan..."

"El Universal Grafico" poroča danes, da so našli na grobu Miguela Projuarez letak z napisom: "Padre, Bog te je osvetil!" Projuarez je bil duhoven, ki je bil eksakutiran pred nekaj meseci vsled implikacije pri ponesrečenem bombnem atentatu na Obregon.

Priprave za svetovno razstavo v Chicagu

Na seji pripravljene odbora svetovne razstave v Chicagu.

Chicago. — Osmindesetdeset predsednikov raznih organizacij, ki so zastopali dvajset raznih narodnosti, se je šlo pred par dnevi na sejo, katero je sklical pripravljalni odbor za svetovno razstavo v Burnham poslopju.

Felix Stryckmans, predsednik narodnih organizacij, je predsedoval zborovanju. Glavni namen zborovanja je bil, da se sprejme definitivni načrt glede vpisovanja članov za intenzivno kampanjo, da se določi kvota za vsako posamezno grupo, in da se vsako obvešča o aktivnostih drugih grup in organizacij.

Albert Breitung, predsednik grupe nemških organizacij, ki so izrekle, da bodo delovale za uspeh razstave, je izjavil, da se je dosedaj prijavilo še nad 600 nemških organizacij za sodelovanje.

Predsedniki drugih narodnostnih organizacij so tudi podali ugodna poročila. Izjavili so, da bodo vplivali in delali na to, da bo vsaka dežela, iz katere so prišli, zastopana na razstavi s svojimi izdelki in umetninami. Predsednik Stryckmans je izjavil, da bo imela vsaka narodnost priliko pokazati svojo kulturo in napredek, ko se leta 1933 odpravi svetovna razstava v Chicagu.

Demokratski suhači se izrekli za Hooverja.

Asheville, N. C. — Te dni je bila tukaj rebelna konvencija demokratov iz južnih držav, ki ne marajo Smitha. Delegatje so bili skoro sami protestantski dušni pastirji, katere je vodil metodistično — episkopski škof James Cannon. Zborovalci so ožigosali Smitha, Raskoba in newyorške tamenite rezakljušili, da demokratje, ki spoštujejo prohibicijo, morajo voliti Hooverja. Konvencija je bila zaključena s molitvijo, naj "Bog očuva Ameriko Smitha in njegove gange velikih grešnikov."

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovenske mladine!

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Ozna glasov po dogovoru. Rokopisni se ne vračajo.
Narodna: Zbiranje dajatev (vsega) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cetero \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in na inozemstvu \$9.00.

Naslov na vse, kar ima stik s tem: "PROSVETA"
2657-29 St. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi n. pr. (Jane 20-1929) poleg valoga imena na naslovu pomeni, da vam je s tem davkom potekla naročnina. Posvetila je prevoznemu, da se vam ne utoni list.

SOVINIZEM V JUGOSLAVIJI NARASČA.

Radičeva jugoslovanska republika v pravi luči, ali skrhana politika jugoslovanske buržoazije.

Brzjav iz Zagreba pravi, da "Pravda" poroča, da je hrvaška kmetijska stranka sestavila načrt dvojne monarhije za Jugoslavijo, ki je podobna bivši dvojni monarhiji — stari, gnili in razpadli Avstro-Ogrski. Stranka predloži novemu parlamentu osnutek ustave, ki deli Jugoslavijo v srbsko in hrvaško-slovensko polovico. Srbska polovica ima obsegati staro Srbijo, Bosno, Črno goro, druga polovica pa Dalmacijo, Hrvaško, Slavonijo in Slovenijo. Obe polovici bosta imeli skupnega kralja v Beogradu, drugače pa bosta popolnoma avtonomni, vsaka s svojim lastnim parlamentom in lastnimi vladama.

Pameten človek se nasmije, ko prečita te vrstice, ki pokazujejo, kaj je imel Stefan Radič v mislih, ko je gobezdal o federativni republiki in je celo z njo krojnjaril po Moskvi, ko je čeval, da bo to kmetijska federativna jugoslovanska republika.

Takrat je Radič nafilal in potegnil lahko marsikoga, ko mu še krika ni bila tako potegnega raz obraz, kot zdaj, ko miali, da je prišel čas, da izvede svoje šovinistične cilje o velehrvaški državi. Njegova zahteva pove, da naj Slovenci izginejo in se izpremene v planinske Hrvate čez noč. Po njegovi logiki naj slovensko ljudstvo v starem kraju zavzame tisto mesto, kot ga je zavzemalo hrvaško ljudstvo v ogrski monarhiji pred izbruhom svetovne vojne.

Komu koristi Radičeva zahteva, je vprašanje za slovenske delavce in kmete, sploh za vse jugoslovanske kmete in delavce. Dobro bi bilo, da bi podporniki takih predpotopnih zahtev z Radičem na čelu pojasnili, kakšne koristi bodo imeli jugoslovanski kmetje in delavci od dveh vlad in parlamentov, in če bodo morali rediti s svojimi žulji in krvavimi sragami še enkrat tako veliko število ministrov, kot jih rede danes. Državna enota razdeljena v dve državni enoti, pomeni, da bodeva tudi dve različni carinski pogodbi. Carinske pogodbe se do danes še niso nikar sklepale v interesu kmetov in delavcev, ampak le v korist vladajočega razreda, zato je dobro, da jugoslovanski kmetje in delavci vprašajo radičevce in jugoslovanske komuniste, ki po nalogu iz Moskve podpirajo pocepljenje vsake organizacije, torej državno prismodarijo, ki jo je Stefan Radič, kot oče hrvaške kmetijske stranke in predstavnik zapeljane hrvaške kmečke mase vzpostavil kot zahtevo.

Ko se je ustanovilo jugoslovansko republikansko združenje v vojnem času v Ameriki, so ustanovitelji te organizacije že takrat napovedovali, da bo v monarhiji prišlo do takih sporov in zahtev. Sedaj zahteva hrvaške kmetijske stranke, pravzaprav voditelj te stranke, jasno pokazuje, da se ustanovitelji jugoslovanskega republikanskega združenja niso zmotili, ko so napovedali, kaj se skriva za zahtevo po jugoslovanski monarhiji. Ustanovitelji jugoslovanskega republikanskega združenja so poznali buržoazne jugoslovanske politike, zato so že takrat kazali, kam njih politika vodi. Ta politika je bila od nekdaj šovinistična in je še danes, ker ti politiki poznajo le sebe in svoj trebuh in komunistične fraze, a niso zmožni rešiti niti enega gospodarskega vprašanja v korist delavcem in kmetom.

Dobro je tudi, da je ob tej priliki padla doll tudi krika jugoslovanskih komunistov in so se pokazali kot pravi fašisto-komunisti, ko so z izgovorom, da obsojajo umor v srbski skupščini, pričeli znova podpirati politiko Radiča in njegove prismodone zahteve o hrvaški kraljevini in za pohrvačenje Slovencev.

Jugoslovanski kmetje in delavci nimajo nobenih koristi od takih zahtev, ampak take zahteve jim prinesejo le novo butaro, ako se uresničijo. Ako žele jugoslovanski komunisti obleči frak, da se prelevijo v šovinistične škrice — buržoaze, to lahko store, kadar jih je volja. Zavedni jugoslovanski kmetje in delavci si ne bodo oblekli fraka in se prelevili v škrice, kajti zanje je dober kmečki ali delavski jopci. Harlekinstvo popušča jugoslovanskim

fašisto-komunistom, katerih se še drži perje nekdanje buržoazne in fevdalne, skoz in skoz škricarske Avstro-Ogrske z vsem drugim šovinističnim nakitom.

VESTI IZ NASELJIN

S. poto.

Te dni je nad štirideset tujcemcev dobilo državljanstvo pravice na Elyju, Minn., med njimi tudi nekaj Slovencev. — V letni sezoni, vprav sedaj, je v teh krajih vsepolno turistov, ki so naseljeni ob mnogih minnesotskih jezerih. Ni čuda, država ima vse polno krasot in je večina hladno podnebje. Rib je veliko in človek, ki mu čas in denar dopuščata, se lahko zabava s tem sportom.

V državi Minnesota je tudi polno divjačine in lov je zanimiv. Divje živali pridejo prav do mest in tudi v mesta. Tako si je neka divja žival napravila svoje bivališče tik Elyja, izhod pa ima na vodo. Ta živalca je znani bober (angleški: beaver), ki ima lopatasti rep. O bobru smo lahko čitali zanimiv članek v Prosveti pred par tedni. Dotičnega bobra so končno ujeli, zaprli in ga odpeljali nazaj v gozd, kajti lov na bobre je prepovedan in se ga ne sme ubiti.

Na Elyju, kot je bilo v Prosveti že parkrat poročeno obirno, bo naš Peruška, slikar-umetnik, razstavil svoja dela ob prihodnji konvenciji JSKJ ob njeni 30. letnici. Ističasno bo priredil koncert tudi naš znani baritonist, član ljubljanske opere, Anton Šubelj. Razstava prične 28. julija in bo trajala do 5. avgusta v Community center dvorani. Bo zanimiva in rojakom svetujem, da si ogledajo krasne slike, dela Peruška.

Pred par dnevi sem prejel iz Sloveniji plamo in v njem obris ter ceno Vilharjevega spomenika, ki bo stal okrog 70,000 dinarjev. Izračunal sem, da je dosedaj približno polovica te vsote že zbrana, bodisi v domovini kot v Ameriki. Sedaj torej manjka vsota \$500, da se postavi spomenik. Nekaj se bo še tukaj nabralo, ostalo pa tam.

Nabrana vsota je varnostno in obrestonosno naložena. Tukajšnja vsota znaša sedaj \$460. Ves račun in prispevki, tako oni prispevki, ki znašajo 10c, kot \$100, bodo ob koncu leta 1929 v javnosti objavljeni. Za sedaj pa priporočam le toliko, da vsak Slovenec, ki želi kaj darovati za Vilharjev spomenik, posebno pa rojaki Planinci, katerih domačije se nahajajo danes vprav ob laški meji, kakor tudi rojaki na hiša Vilharjeva, naj se žrtvujejo po možnosti, da se tako preje postavijo spomenik pesniku Vilharju tik ob laški meji. Prispevke lahko pošljete direktno v Planino na nekaj Jožeta Blažona, ki je nekakšna duša vsemu delu v Planini. Lahko pa tudi pošljete na podpisanege.

Matiija Pogorelec, Box 428, Ely, Minn.

Glas farmarice.

Willard, Wis. — Da nismo imeli zadnje čase toliko dela na farmi, bi se bila že preje oglašila v Prosveti. Sedaj smo v košnji. Letina obeta biti bogata. Sena ne bo kot lanskega leta, kajti letos je bila suša maja in junija, v tekem mesecu pa je preveč dobe. V splošnem farmarji dobro napredujejo. Kdor je dober gospodar, mu gre pač o. k.

Tukaj vedno postavljajo moderna gospodarska poslopja, zdaj pa tudi moderne hiše. Rojakom priporočam, da se izselijo na farme, dokler je še čas, dokler so še mladi. Razume se, da če ženo ne veseli, tedaj ni tako lahko, ker tudi ona mora veliko pomagati možu na farmi. Mi ne občitimo stavk in naše piščalke vedno pišakajo; kadar je treba, pa gremo na delo.

Vedno sem mislila, da bo kdo odgovoril na dopis rojaka Steve Fabjana v 143. številki Prosvete, ki je pisal, da tukaj ne obrodi sadje ne trta. O tem pač lahko povedo rojaki, ki imajo trte in vina vsako leto iz lastne trte. Ne trdim, da je tako sladko kot iz drugih južnih držav, ker je bolj kislo. Čudno pa da ni rojak videl sadnjakov, saj niso bili akriti. Vsako leto obrode tako, da jih moramo s koli podpirati. Seveda se dogodi, kot dru-

god, da jih vremenske neizgode včasih uničijo. Sadje obrodi še celo v najsevernejših krajih države, pa ne tukaj na Willardu v Clarkovem okraju, ki je v centralnem Wisconsinu. Toliko v pojasnilo. — Naročila.

Dopis a potovanja.

East St. Louis, Ill. — Želim se zahvaliti rojakom na Willardu, Wis., Valenci, Krašcu na Sheldonu, Wis., in vsem drugim, a katerimi sem prišel v dotiko in so mi šli na roke ter mi izkazali svojo gostoljubnost. Hvala rojakom na Braytnu, Novaku in Kovačiču ter drugim. V tem kraju me je dohitela bolezen, nakar sem se podal na Willard, kjer sem našel postrežljive rojake: Keras, Krainitz in Jarc.

Obiskal sem tudi mesto Sheboygan, Wis., kjer je dobra zemlja na farme in je zdravo podnebje ter lepo mesto ob Michiganem jezeru. Tu so me rojaki John Kocjan, Leo Pregel in Kotnek ter drugi lepo sprejeli. Srčna hvala! Od tam sem se odpeljal proti Peoriji, Ill. Hvala rojaku Matiji Kašič. Od tam sem šel skozi Springfield na Auburn. Lepa hvala rojakom Ogrine in Štrukelj in njegovi soprog za dobro postrežbo. — Steve Fabjan.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

East St. Louis, Ill. — S. F. — Ponovno vas opozarjamo, da plete dopis na eno stran papirja ter imena mest in priimke oseb bolj razločno, pa manj kakor ste "jo mahali" iz mesta v mesto in si glo mazali. Čitatelje takšne stvari ne zanimajo. Zahvalo dobrovoljnim rojakom lahko izrečete vsem skupaj, ne da bi ponavljali eno in isto vse skozi dolg dopis, kar naredi stvar monotono. Pozdravi!

IZ PRIMORJA

"Desarter." Nekj jugoslovanski državni uradnik, rojen na Primorskem, je hotel na grob svoje pred kratkim umrle matere. Prišel je domov in z očetom sta stopila na pokopališče. Pomudil se je dalj časa ob grobu svoje drage matere. Ko sta šla proti domu, ju je ustavil ozrožnik in zahteval od uradnika potni list in druge dokumente, potem mu je očital, da je dezertar, da se je odtgnil vojaški službi v Italiji in da mora zaradi tega priti pred vojaško oblast. Zaman je bilo vse dokazovanje, da je jugoslovanski državljan in da je vojaško dolžnost že opravil v Jugoslaviji. Hotel ga je aretirati. Bilo je zvečer. Končno je ozrožnik na prošnjo očeta dovolil, da je šel sin z njim domov, z opozorilom, da se ne sme nikamor zganiti iz hiše. Drugi dan ga je hotel odpeljati v mesto v roke oblasti. Uradnik pa je poščil, ne da bi vedeli domači, izginil in po dolgih, nevarnih ovinkih se mu je posrečilo, da je prišel srečno čez mejo. — Nevarna je pot v Italijo in dobro naj vsakdo premisli, preden jo nastopi.

Ne kruha, ampak svinca slovenskim delavcem. Zadnje čase kar odkrito ščuvajo fašisti italijanske delavce in delodajalce proti domačemu delavcu. Lističi, katere razdeljujejo na tisoče med delavce, se glase tako-le: "Operati! I nostri fratelli italiani in Jugoslavia soffrono la fame nel mentre i "Kriki" in Italia mangiano il nostro pane. Cio deve cessare. A voi il giudizio sul da farsi. L'Italia agli italiani. Viva il fascismo." (Delavci! Naši bratje Italijani v Jugoslaviji trpe lakoto, "Kriki" v Italiji pa jedo naš kruh. To morate nehati. Sodite vi sami, kaj vam je storiti. Italija — Italijanom! Živijo fašizem! — "Mentri nostri fratelli sono disoccupati, nostri nemici jugoslavi mangiano pane italiano e tradiscono l'ospitalita italiana! Non diamo pane ma piombo ai traditori. Vive l'Esercito, Viva la Milizia." (Naši bratje so brezposelni, naši jugoslovanski sovražniki pa jedo naš italijanski kruh in izdajajo italijansko gostoljubje. Ne kruha, pač pa svinca izdajalcem. Živela vojska, žilzela milica!)

Zanimive novice iz domovine

(Izvirno.)

"V taki državi ni mogoče živeti". Iz Vukovarja smo dobili vest, da se je obesil seljak Andrija Božin. Za svojo smrt je navedel silno čudno motivacijo, češ, "da v taki državi, kakor je Jugoslavija in kakor se dela pri nas, ko se mori celo predstavnike hrvaškega naroda, ni mogoče živeti"! Strašni umor v Narodni skupščini je nanj zelo učinkoval, ker je bil nekaj tudi on sam objekt izkoriščanja po sedanjih velebarskih hegemonistih. Časopisi v Jugoslaviji so to vest samo kronološko zabeležili in nihče se ni bavil podrobneje z zadevo pokojnega Božina, češ, tako je bilo in tako še bo. Je pač vse v redu. —

Ah, kako čudno je pri nas v Jugoslaviji. Kake ljudi ima ta dežela — danska. —

Poslanec izstopajo iz velebarskih strank. — Krvavi umor v Narodni skupščini je dal za povod, da si je nekaj narodnih poslancev izprašalo svojo vest in da je zato jastopilo iz tistih strank, ki so direktne povzročiteljice umora narodnih poslancev, pričakuje pa se, da jih odprša na vrsto Davidovičeva stranka demokratov, ki je imela v tej vladi 4 ministre. Dosedaj je izstopilo 6 narodnih poslancev, pričakuje pa se, da jih odstopi še par. Kam bodo ti poslanci šli, se še ne ve. Za opozicijo kmetijsko-demokratske koalicije niso preveč navdušeni, ker se je ta opozicija svoječasnno, ko ni bila opozicija temveč vladna večina, prav tako diskreditirala, kakor sedaj Vukličević-Horosevec kabinet. Izstopanje iz hegemonističnih velebarskih strank, je vsekakor razveseljiv pojav.

Stjepan Radič in Svetozar Pribičević prideta v Slovenijo na odhli. — Iz bližnje okolice obeh voditeljev kmetijsko-demokratske koalicije se doznava, da se bosta oba voditelja prečasnkega prebivalstva čez par dni odpeljala v Slovenijo na odhli. Stjepan Radič bo odšel na Bled, kakor hitro bo toliko ozdravel, da bo mogel hoditi. Svetozar Pribičević pa bo šel letovat v Rogoško Slatino. — Tako bomo v Sloveniji imeli skoraj vsa jugoslovanska politična elito. Pričakovati je, da bodo gospodje še — in exministri v Sloveniji nekoliko bolj vpludni in taktični med seboj kakor so bili v Narodni skupščini, kjer so se vprek zmerjali med seboj. Kajti v Sloveniji so ljudje kolikor toliko civilizirani in med seboj še precej vpludno občujejo. Če se jugoslovanski ministri ne bodo dobro zadržali v vedenju, bodo pač morali poseči navadni Slovenci — vmes.

Zgrebška akademija in Slovenci. — Zagrebška (hrvaška) akademija znanosti in umetnosti je na svoji slavnosti seji izvolila za svoje častne in dopisujoče člane naslednje Slovence in odlične znanstvenike: Dr. Aleš Ušeničnik, znani krščanski socialni ideolog Slovencev, pravnik dr. Metod Dolenc in dr. Leonid Pitamic, v umetniški razred pa slovenskega pesnika Otona Zupančiča, generalnega tajnika slovenskega Narodnega gledališča v Ljubljani. — S tem so Hrvatje pokazali, da znajo čislati tudi nas Slovence, ki smo v marsičem jako skromni, v umetniškem in literarnem pogledu, pa le nekoliko prednjačimo.

Nepotrebno razburjenje. Na nedeljo dne 1. julija so priredili delavška gospodarska, kulturna in strokovna društva na Glincah veliko veselico, ki je izborna uspeša. Istega dne pa se je vršila tudi "velika" prireditev viških Sokolov s svojim javnim nastopom. Sokolska prireditev pa je končala s popolnim fiaskom, kajti niti deset, reci in piši deset — ljudi ni bilo na prireditvi viških Sokolov, ki so v političnem življenju jugo-fašisti. Delavstvo in uradništvo na Glincah, Rožni dolini in Viču, je raje šlo na delavsko prireditev, mesto na mečansko. Viški Sokolovi pa se sedaj prav po nepotrebnem razburjajo in pišejo v svoj list "Jutro" o svojem fiasku. —

RAZNO

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Pasja politika.

Pasji dnevi so blizu v koledarju in predsedniški kampanji. Pasja vročina kolje delavce, ki nimajo priložnosti, da bi se zatekli v hladna letovišča in kopališča — in pasja politika kuha starokopitne voditelje delavskih uni, ki niso nikdar na jasnem, kje so in kaj hočejo. Pravzaprav je politika teh voditeljev že davno na psu.

Delavski generali a la Green, Tobin, Lewis in še nekaj takih žalostnih figur, niso še danes na jasnem, kdo bo letos večji "priatelj" organiziranih delavcev, če bo Hoover ali Smith. Zato se bodo enkrat te dni sestali na posebni konferenci, da rešijo to veljavno vprašanje.

Greenova kompanija je beračila pri republikancih in demokratih za delavski program in dobila je ščipec drobtin. Nato si je kompanija delavskih bratov vzela dva meseca časa, da preštudira te drobtine in se oficijelno izreče, katere so boljše: republikanske ovsene ali demokratske prosene drobtine. Zares, slavna je kompanija!

Možje, ki so blizu Greena in bratcev, so izvolili (tako javljuje vsevedni časopis), da se Green in bratje bogve kako ne navdušujejo za te niti ene drobtine. Bratje se drže grozno kislo in na tihem preklinjajo obe bandi, ki imata gnojni koš "plank" za visoko finančno in tovarniško gospodo, za delavce pa le par suhih kosti. Čudeža, ki so ga pričakovali in za katerega so molili, ni bilo.

Toda Green in bratje so vrgli kocke. Za njih letos, eksistira samo dve glavni stranki — tretje stranke letos ni. To je pribito — kakor planke — in zato morajo bratje izbirati samo med Hooverjem in Smithom. To je tisto prokletko vprašanje. Ako bi bil eden bel in drugi črn, bi bilo lahko izbirati, ali ker sta oba bela in oba obrta pod nosom in po bradi, je pa težko. Green in bratje ne vprašajo nič, kako mislijo organizirani delavci; oni mislijo, da delavci mislijo tako kakor si oni (Green in bratje) zamislijo. Kljub temu jih skrbli. Kako narediti, da ne bodo delavci "kikali"?

Res je sitno. Stranki Hooverja in Smitha nista le prezrli večino Greenovih delavskih točk, pač pa sta se še drugače porogali. Smith je poveril vodstvo svoje volilne kampanje Raskobu, čigar korporacija General Motors noče niti alisati o unijoniziranju svojih tovarov — in Hoover, da ne zaostane, je poveril tiskovno stvar svoje kampanje bivšemu kansaskemu guvernerju Allenu, očetu slavnega protistavkovnega sodišča!

To so sitne muhe. Kako pogladiti to kosmato reč: kako doseči "priateljstvo" med unijami in tem ali onim kandidatom prek Raskoba ali Allena, to je vprašanje. Smith je prijatelj piva in delavci so prijatelj piva — to že gre nekako, toda Green in bratje se nekoliko zavedajo, da delavcem Raskobove korporacije ostane prokletko malo za pivo, če ni "poštene unijske mezde". Na drugi strani je Hoover prijatelj "visokega ameriškega standarda", kar diši tudi organiziranim delavcem — ampak, heli, kaj pomaga standard, če morajo delavci zapraviti ves preostanek s štrajki in pobijanjem "ind-zunkinov".

To so vrazje muhe, ki brentijo okoli glav Greena in bratov. Kako odpraviti te muhe? Kako dobiti tisti modus operandi, da bo za vse prav? Kako priti na jasno, da bo belina res bela in črna res črna?

Zares, slavna je kompanija Greena in bratcev! To je kompanija, ki ališ travo rasti štirinajset ur vsak dan.

Sovjeti kupujejo koruzo.

Haag, Holandija, 20. jul. — Sovjetska vlada je naročila 29.000 ton koruze na zapadnjevropskih trgih. Koruzo pride večidel iz Severne Amerike. —

Cebela razlikuje barve cvetja. Ze-v naprej se nam vidi verjetno, da žuželke najbrž prav dobro razločujejo barve. Če metulj leta od cveta do cveta in — sam živo pisan, išče gostoljubja pri vseh možnih najlepših barvah — ali je mogoče, da ne bi imel smisla zanje! In vendar je bila v resnih znanstvenih krogih izrečena domneva, da žuželke barv sploh ne razločujejo.

Zasluga monakovskega zoologa Frischa je, da je za čebele podal strikten dokaz, da ta domneva ne drži. Poizkusi, ki jih je napravil, so v svoji enostavnosti tako duhoviti, da bodo gotovo tudi naše čitatelje zanimali.

Na prostem je postavil na moder papirček stekleno posodico z rastopino sladkorja. Ko so čebele našle to bogato skladišče sladke hrane, so začele pridno prihajati na pašo. Neumorno so prihajale srebret, odnašale "med" v panju in se spet vračale v kratkih presledkih. Prav lahko je bilo sedaj, priučiti jih na modro-barvo. Okolu modrega papirčka je postavil Frisch še mnogo enakih sivih papirjev, svetlih in temnejših z vsami prehodni, toda brez posode s sladkorjem.

Drug dan je nanovo pokril mizo s sivimi papirčki in postavil na vsakega prazno skodelico. Moder papirček, tokrat tudi s prazno skodelico, je prišel danes na drugo mesto. In vendar so čebele priletele baš k posodi nad modrim papirčkom in iskale medu; nikakor jim ni šlo v glavo, da jim danes modra barva laže!

Na lanskem zoološkem kongresu v Budimpešti je Frisch lahko s kinematografskimi slikami pojasnjeval te poizkuse, kako različno reagirajo čebele v tem primeru. Nadaljnji poizkusi njegovih sodelavcev pa so dokazali še več: da vidijo čebele "barve", ki jih človeško oko ne vidi. Za nas nevidni ultravijoletni žarki so za čebele prav jasno vidni — za to pa onih žarkov, ki jih mi razlikujemo na rdeči strani spektra, čebele ne vidijo! Kako daleč v podrobnosti lahko prodremo s takimi poizkusi, posnemamo iz dejstva: Kühn je dognal, da čebele ne razlikujejo mnogo med oranžno, rumeno in vrstno barvo, kot tretjo "glavno barvo" občutijo modro in vijoličeno barvo, da pa občutijo modro-zeleno kot popolnoma svoječasto, kot četrto pa za nas nevidne, že omenjene ultravijoletno žarke.

Ti poizkusi pomenijo novo smer v raziskavanju fiziologije "nižjih" živali. Nemara bodo nekoč tudi praktičnega pomena. Umen čebelar bo našel sredstva, da umetno napoti čebele na ono pašo, kjer je v danem trenutku največ medu.

Novi žarki. Nemškemu fiziku Paulsonu se je posrečilo navadne katodne žarke, kakršni žare n. pr. iz Coolidgeove katodne cevi, tako modificirati, da je dobil nekakšno povsem novo varianto teh žarkov, ki je izrazito kemičnega učinka. Paulson jih je krstil za kemijske žarke. Ti nastanejo iz navadnih katodnih žarkov tedaj, ako učinkuje nanje močno, vrtilno magnetno polje, podobno tistemu, ki vrti kotve naših električnih motorjev. Pri tem se katodni žarki zvijejo v spiralen snop in so tembol učinkoviti, čim bolj naglo se ta žarkovni snop vrti okoli svoje osi.

Potom kemijskih žarkov se da iz zraka pridobivati soliterna kislina. Iz kemičnih sestavin nastaja pod njihovim vplivom surovi kavčuk, kar bo velikansega pomena za one države, ki nimajo kavčukovih plantaz v kolonijah. Dalje pospešujejo ti žarki kemične procese pri pretvarjanju premoga v tekoče ogljikovodike: petrolej in bencin in omogočajo nove načine proizvodnje umetnih dišav in zdravil.

Pretežne važnosti pa so novi žarki glede na pridobivanje dušikovih spojin. Vodik in dušik se pod obžarjanjem spojitva v amonjak, iz zraka pa se tvorijo dušikovi oksidi in soliterna kislina. Poleg nešteti koristi nam torej novi žarki obetajo tudi no-

vo vrsto emancipacije industrije razstreliv od čilakega solitra, ki ob vojnem času ni vsem državam pri roki.

A. Green:

ŠTIRJE METRI

I.

"Oba sta torej dobila klobaro?" je za slovo vprašal gostilničar na samotni sredi stepe. "Kaj pa sta na to rekla?"

Sloane je molče privzdignil klobuk in odkorakal proč, isto je storil Kew. Rudarja sta bila jezna nase: preveč sta klepetala včeraj zvečer, ko sta bila v ročcah. Zdaj pa ju je hotel imeti gostilničar za norca. Vsaj njegovo zadnje vprašanje je bilo akoro neprijetno za smehovalno.

Ko je gostilna izginila za ovinkom, se je Sloane nerodno nasmešnil in dejal:

"Ti si bil tako žganja potreben. Brez tega žganja ne bi bilo treba Katri od aramate zardevati zavoljo tega najinega pogovora, pa naj je dekle tudi tri in pol tisoče kilometrov daleč od tvojega. Kaj briga vse tega-le o-deruha?"

"No, kaj pa je posebnega zve- del gostilničar?" je mrko odvrnil Kew.

"No ... recimo ... ti si se za- ljubil ... jaz sem se zaljubil — oba sva se zaljubila v eno. Saj ni iz cukra, da bi se stopila, kaj je za to? Saj smo se pogovarja- li tako ... sloh o ženskah ..."

"Ti tega ne razumeš!" je re- kel Sloane. "Nisva prav stori- la! Ne bi smela omenjati njene- ga imena — v beznici. No, pa dosti tega!"

Ostala sta prejkolesje tovari- ša, da si dekle vsakemu od njiju trdno prirastlo k arcu. Bogve, kaj bi se zgodilo, če bi bil eden srečnejši od drugega! A skupna naseča ju je celo pri- bližala drug drugemu. Njuno medsebojno razmerje je ostalo neizpremenjeno.

Kakor je rekel Kew: Katar se ni nič za to zmenila. Morebiti to ni bilo povsem točno. Vendar je Katar molčala.

II.

"Kdor ljubi, gre do konca na- prej." Ko sta prišla, Sloane in Kew, po slovo, je mislila, da se eden še vrne; ta, ki ljubi bolj močno in vztrajno, bo prišel na- zaj in ji vnovič odkril srce. Ta- ko je presodil, morebiti nekoliko kruto, vso zadevo osemnajstlet- ni Salomon v kratkem krilu. Si- cer sta bila dekletu oba všeč. Samo tega ni razumela, kako bi naj jo zapustil človek, ne da bi občutil štiri in dvajset ur pozne- je željo jo zopet zagledati, in če bi tudi moral zato korakati 1000 kilometrov. Na samoti je bila namreč postala prevzeta. Zato se je nekoliko razjezila, ko je zagledala rudarja z resnima ob- razoma in debelo nabasanimi vrečama na hrbtu, ko je začula besede, ki so primerne edino za pravo ločitev. Hudo ji je postalo pri arcu in se je zato maščevala.

"Le pojdiva," je rekla, "svet je velik. Ni treba, da bi vedno letala oba na isto luč." Od kra- ja, ko je to govorila, je mislila, da se vrne kmalu, prav kmalu,

veseli in živahni Kew. A minil je mesec dni, in po tem nepriča- kovano dolgem roku je pričela misliti na Sloane, s katerim se je vedno počutila bolj domače. Sloane je bil debeloglav, zelo močan in redkobeseden, a jo je tako dobrodušno gledal, da ga je nekoč poklicala: "pi-pi-pi ..."

III.

Bliznjica proti Solnčnim Rud- nikom je držala skozi zmedeno skalovje, goraki hrbet, ki je pre- sekal pragozd. Tukaj so bile stezice, katerih pomen in med- sebojne stike sta zvedela potni- ka v gostilni. Skoro ves dan sta šla, ne da bi izgubila pravilno smer, a proti večeru sta jo po- lagoma zgrešila. Največjo na- pako sta storila pri Ploskem Kamnu, debeli skali, katero je vrgel nakoč dolj potras. Bila sta utrujena, spomin jima je o- pešal in mahnila sta jo kar na- vzgor, medtem ko bi morala pre- hoditi vsaj tri kilometre na le- vo, preden bi lahko zavila v hrib.

Ob solnčnem zatonu sta se skobacala rudarja iz neprodne gozdne teme in videla, da jima je na poti razpoklina v skalovju. Prepada je bil dokaj širok, a zde- lo se je, da ponekod ni tako hud: preskočil bi ga lahko na pripravi- nem kraju vsak konj. Kew in Sloane sta se prepirala, da sta zašla in se ločila: eden je odko- rakal na desno, drugi na levo. Kew je srečal nedostopno brez- dno in se vrnil. Pol ure pozneje se mu je pridružil tudi Sloane; njegova pot se je končala tam,

kjer se je cepila razpoklina v struge več hudournikov, ki so drveli v prepad.

Potnika sta zopet bila skupaj in se povrnila na oni kraj, kjer sta prvič srečala razpoklino.

IV.

Prepad je bil tako ozek, da bi zadostoval na tej točki najpo- hlevnejši, mali mostiček. Kew je ježno butnil z nogo v tla in si po- praskal tfinik. Drugi breg, on- stran razpokline, je bil prav po- ložen in posut z drobnim prodom. To ni bilo posebno pripravno, a prepirala sta se bila, da ni raz- dalja nikjer tako ozka kot tu- kaj. Sloane je vrgel čez prepad motvoz z navezanim kamenčkom. Bila je skoro štiri metre široka. In je premeril nagajivo luknjo: Ozri se je in videl, da leže kakor kričai suho grmovje po večerni rebr navzgor; solnce je zahajalo.

Seveda bi se lahko povrnila in zamudila dan ali dva, a daleč spodaj pred njima je lesketala tanka zanjka reke Asende. Vi- del se je njen ovinek, in vedela sta, da leži takoj desno za njim zlato polje v skalovju Solnčnih Rudnikov. Če bi zmagała špra- njo, bi si prikrajšala najmanj pet dni poti. Če pa bi se povr- nila nazaj in sledila navadni stezi okoli rečnega ovinka, bi naredila velik S. Zdaj se jima je nudila prilika priti naravnost naprej.

"Če bi tu bilo kako drevo!" je rekel Sloane. "Drevesa pa ni. Nimava nobenega konopca in četudi bi ga imela, kako naj ga pritrdiva tostran? Preostaja le skok!"

Kew je pogledal okoli in pri- kimal. Prostor je bil res kaj pripraven za skok z zaletom: skala je bila v smeri proti raz- poklini nekoliko poševna.

"Misli si, da je spodaj nape- to le črno platno," je rekel Slo- ne, "nič več. Misli si, da sploh ni nobenega prepada pred tebo!"

"Seveda," je rekel Kew raz- treseno. "Malo zebem ... Ka- kor, da grem v vodo!"

Sloane je snel svojo vrečo in jo vrgel onstran razpokline. Kew je ponovil isto, ne da bi kaj zraven mislil. Zdaj jima ni preostalo nič drugega kakor da skočita.

"Torej ... " je pričel Sloane, a Kew je bil bolj nemiren in čakalje mu je postalo nezno. "Poprej jaz, potem ti," je rekel in odrinil tovariša z roko. "Saj je to malenkost. Ni vredno go- vora! Glej!"

Bil je jako nagel, ker je ho- tel preprečiti umiljivi izbruh strahopetnosti. Skočil je nazaj, se zagnal, se prav srečno odrinil z nogo in zletel čez prepad: padel je naravnost na svojo prtljago. Na višku tega obupnega akoka je nape Sloane v duhu vse moči, kakor da bi pomagal prijatelju pri skoku z vsako ži- lico.

Kew se je dvignil. Bil je ne- koliko blede.

"Gotovo," je rekel Kew, "pri- čakujem te s prvo pošto!"

Sloane je počasno odkorakal proti višjemu robu, si zamišlje- no drgnil roki in se zagnal s po- vešeno glavo proti brezdnju. Zdelo se je, da bo zletelo njegovo težko telo kakor ptica prožno v zrak. A ko je po zaletu sunil z nogo in se vzel v zrak, je po- mislil Kew — popolnoma nepri- čakovano — da se bo tovariš morebiti zgrudil v brezdnju globlino. To je bila podla misel, ena izmed onih, nad katerimi človek nima oblasti. Morebiti je občutil isto misel tudi skaka- vec, morebiti je segla do njega. Preden je zapustil tla, je vrgel Sloane nepreviden pogled na Kewa, in to ga je zmotilo.

Treščil je s prsti ob rob pre- pada. Takoj je dvignil roko in zagrabil Kewovo stegnjeno des- nico. Vsa pramota od spodaj je votlo odjeknila v njegovem ar- cu, a Kew je utegnil v zadnjem, kakor las kratkem hipu prestre- či padajočega in ga je trdno držal. Se malo — pa bi bila našla Kewova roka samo praznoto. Kew se je stegnil po prašnem obronku in drsal po opolzkih, dolih drvečih kamenčkih. Nje- gova desnica se je raztegnila in otrpnila pod težo Sloanovega te- lesa. Praskal je z nogami in pro- sto levo roko po tleh, a z vso beaostjo obsojenja ni hotel spu- stiti od njegovih nohtov krvavo Sloanovo roko.

Sloane je dobro videl in ob- čutil, da Kew polzi navzdol. "Pu- sti!" je rekel Sloane tako da boš mogel priklicati pomoč, da si ne veš, koga naj kliče. "Notri se zvrneš, ti pravim!" je nadalje- val Sloane, "pusti me in ne po- zabi, da je baš tebe pomembno pogledala."

S tem je izdal svoje tajno, gorjupo prepričanje. Kew ni od- govoril. Pokoril se je molče za svojo misel ob Sloanovem skoku v globino. Tedaj je privlekel Sloane s prosto roko iz žepa svoj nož, ga z zobmi odpel in zasadi- l v Kewovo roko.

Roka se je odprla ...

Kew je pogledal dol. Potem je zlezel proč od prepada in ma- lo da ni zdrknil sam noter. Za- vezal si je potem roko z rob- cem. Nekaj časa je sedel molče in si pritikal roko na srce, po katerem se je razlegel grom. Naposled pa se je vlegel, si za- stri z rokami obraz in zadržel tiho po vsem životu.

V.

Pozimi prihodnjega leta je odpril spodobno oblečen mož vrata na dvorišče farme Carlton. Preden se je ozri, se je v notra- nosti hiše že zaloputnilo z ro- potom več vrat in kokioli so ste- kle v strahu narazen pred mla- dim dekletom, ki je planilo ven. Stopnja je gostu naprofi s samo- zavestnim, a napetim in priča- kujočim obrazom.

"Kje je pa Sloane?" je vpra- šala v naglici, čim ji je stisnil četudi bi ga imela, kako naj ga pritrdiva tostran? Preostaja le skok!"

"Nisi se zmotila, če si se sled- njic za enega odločila," je pomi- slil dolece.

"Sloane ... " je ponovila Ka- ja. "Saj sta bila venomer sku- paj ..."

Kew je odkaljal, pogledal stran in ji vse povedal.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati slovensko? Naroči si "Slovensko - angleško slovnico", katero je zdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobiš

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENC, vredne \$5.00 — ako nam pošlješ brez odbitka svoto \$7.50.

Ali pa tri knjige: SLOV-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGE- NEZIJ, vredna \$1.50, in PATER MALAVEN- TURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$7.50.

Te velja za člana S. N. P. J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani pla- čajo \$8.00.

Lahko dobiš pol leta dnevnik Prosveta in skupno vrednost za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZA- KON BIOGENEZIJ, ali pa ZAJEDALCE in HRE- TENICO in INFORMATOR ako nam pošlješ svoto \$4.00. Ne člani pošljejo \$4.50. Ali pa za \$5.00 pošlje list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani \$5.50.

Te vse velja za stare in nove naročnike. Vseč mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošlje na upravitelstvo na naslov:

Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime

Naslov

Država

Pošiljam \$.....

Z. Warner:

Ob oltarju

Za "Prosveto" prevajal A. Babec.

— Niti slisati nočem ničesar o njej! — je odgovorila Lucija z naglasom razneženega otroka. — Vnaprej že vem, da je ne bom mogla trpeti. Vse vzgojiteljice so okorele in dolgo- časne, kakor je bila Miss Gibson, ali pa ner- vovne in sentimentalne, kot mademoiselle Or- mond, ali pa dostojanstvene kot madame Schwartz.

— Prosim te, Lucija, ali bo šlo tako na- prej, dokler ne prispeva v Dobravo? Čuden je tvoj način, s katerim izkazuješ ljudem hvalež- nost za dobro vajojo, ki si ji je bila deležna! Se- veda, sodeč po rezultatu, ki ga sedaj vidim ob svoji strani, moram reči, da pedagogične zmō- nosti teh dam niso bile baš velike.

Tedaj pa je Bernard mahoma nategnil va- jeti, kajti na ovinku ceste se je pojavila koč- ja, s katero se je imel srečati, in ker je bilo pobočje ob poti dokaj strmo, je Bernard sodil, da je boljše, če vozi nekoliko počasneje. Vozi- lo, ki jim je pripeljalo nasproti, je bila gospo- ska kočija in vse znamenja so kazala, da je bila najbrž prepeljana semkaj iz rezidence, kajti sijajne blazine v kočiji in krasno polirana ka- roserija, na kateri je bil naalikan plemiški grb, — vse to je malo sodilo v te hribe. V kočiji sta sedeli dve že starejši dami, oblečeni po naj- novejši modi. Kljub temu, da sta se vozova pri srečanju na ozki poti skoraj zadela, ni ven- dar nihče pozdravil, ne na tem, ne na onem vo- zu. Dami sta gledali dostojanstveno v stran, Bernard pa je moral vso svojo pozornost po- svetiti konjema. V manj kakor minuti sta bila vozova že daleč vsaksebi, nakar sta spet zdrdrala v hitrejšem tempu naprej.

— Bernard, kdo sta bili dami? — je vpra- šala Lucija ter položila z otroško radovednost- jo obe roki na bratovo ramo.

— Grofinja Ranekova in njena družabni- ca — je odvrnil brat kratko.

— Ti ju torej poznaš?

— Da, saj sta moji najbližji sosed. Na svojem posestvu v Dobravi sem kakor med dvema zagodama: med aristokracijo in kle- rom. Na desni leži grad grofov Ranekov, na levi pa samostan s svojimi posestvi. Skoraj nemogoče mi je narediti koraka izven moje posesti, ne da bi zadel z enim ali drugimi sku- paj; — zavidanja vredna sosesčina!

— Toda, če ti ni lega posestva ugajala, čemu si ga potem kupil? — je vprašala Lucija naivno.

— Ker je bilo posestvo naprodaj za sra- motno nizko ceno in ker bom lahko na tem po- sestvu udeleževal svoje izkušnje ter dosegel uspehe, katerih ne bi mogel doseči pri nase na severu, kjer je vse še enkrat dražje. Ampak p tem ne razumeš ti ničesar, — se je kratko presekal ter pokazal z roko na levo: — Poglej rajši to stezo, ki vodi tudi v Dobravo.

Mlada deklica je bila kakor elektrizirana. — O, kako je lepo in senčnato! Dajva, izstopi- va nekoliko in pojdiva peš; saj sva dovolj dol- go sedela na temnem vozu!

— Zdaj? V opoldanski vročini! Kaj ti pride na misel, otrok!

— O, tako dolgo že nisem bila v gozdu! Dolga leta nisem videla ničesar drugega kot mestni park in obzidje našega penzionata. Prosim, prosim, Bernard, dovoli mi, da izsto- pim in grem v gozd, — samo za kratke četrt ure!

V njenih besedah je bilo toliko hrepenenja, da je njen brat nehote popustil.

— Nu, za moj del! Naj bo, — četrt ure. Jožef pa naj gre z vozom nekoliko naprej, na- kar naju počaka.

S tem besedami je oddal vajeti, zadaj se- dečemu kočijažu, nakar je stopil z voza ter po- dal roko svoji sestrici, ki je v naslednjem tre- notku skočila lahno na tla ter takoj stekla proti gozdu.

Bila je res lepa senčnata steza, po kateri sta stopala. Luciji je bilo malo do steze; delala je vse mogoče ovinke in tekala semtertja liki mlada srnica. Bernard je videl zdaj tu, zdaj tam med drevjem za trenotek njen beli slam- nik, ki je v naslednjem hipu zopet izginil. Ta- koj nato pa je bila spet pri njem, držeč polno naročje gozdnih rož.

— Tako, zdaj pa bo dovolj! — je dejal Bernard ter jo prijel za roko. — Zdaj ostani lepo na moji strani, kajti takmaj-le je že gozd- na preseka, kjer najdi pričakuje voz.

— Že? Oh, pusti me samo še, da pogledam v ono-le sotesko, samo še za hip! Na vsak na- čin moram dognati, odkod prihaja on-le poto- ček, ki tam-le curi; v dveh minutah sem spet tu.

Nu, hvalabogu, okorele modne dame ni naredil penzije iz nje! Prav oni otrok je še, kakor je bila, ko sem jo pred štirimi leti pripel- ljal tja, — si je dejal, pri čemer je bilo opaziti na njegovem obrazu usame velike zadovoljno- sti. Sedel je na skalo ter potrpečljivo čakal njenega povratka.

Lucija je medtem dospela do soteske ter radovedno pogledala vanjo bil je to krasni ko- šček gozdne samote, ki se je razkril njenim zve- davim očem. Žuboreč in srebrno čist je vrel potok iz višine ter padal po majhnih kaska- dah in gladkih škrljih v nižino, žuborel preko mahovitga kamenja ter se izgubljal dalje v gozdu. Ko se je nagledala Lucija tega lepega prizora, se ji je zahotelo na drugo stran po- točka. Naglo odločena je dvignila svoja krila ter pričela skakati od kamna do kamna, ki so bili v potoku v gotovih presledkih oddaljeni drug od drugega in ki so tvorili nekako narav- no premostiče. Naenkrat pa je kot okamenela obstala na stezi onkraj potoka. Tamkaj ob robu skale je ugledala dvoje globokih in tem- nih-oč, ki so se grepo upirale vanjo; zdaj je opazila tam postavbo, ki se je pojavila izza gr- movja: postava duhovnika v dolgem črnem talarju, ki je stal visokozravnan pred njo.

Lucija se je sprva zelo prestrašila te, ka- kor se je zdelo, nadnaravne prikazni, nato pa kmalu domela, da je moral ta duhovnik letati tam v travi in opazovati njeno skakanje preko potoka. Knjiga, v kateri je čital, je ležala še na tleh, on pa je stal sredi steze, srepega po- gleda in na prah prekrizanih rok.

Torej duhovnik, ki je najbrž študiral v tej samoti svojo pridigo, jo je tako grestrašil! Lu- cija se je nasmešnila svoji bojazljivosti, ki ji je prikazovala opolne strahove, in hotela je naprej po stezi. Toda pri tem je morala mimo duhovnika, ki je še vedno stal sredi steze. Ne- uljudni mož ni niti mislil, kakor je bilo videti, na to, da bi se tudi samo za korak umaknil, da si je videl, da hoče mimo njega. Lucija se je pri- čela na tihem jeziti radi te robotosti ter je ošinfala duhovnika s nevoljnim pogledom.

Prj tem pa so se njene oči drugič ujele z njegovimi, ki so še vedno počivale na njenem obrazu, še zmerom tako srepo in temne. V tem možu je moralo biti res nekaj demonskega, kajti mladenko je izpreletela čudna vročica pod tem pogledom in ves njen prejšnji strah se je spet pojavil s podvojeno močjo. Tako sta stala, oba nekaj trenutkov kakor ukopana na mestu, končno pa je stopil tujec korak na stran ter naredil prostor deklici, ki je skočila mimo nje- ga liki preplašena srna ter izginila v gozdu. (Dolje prihodnja.)

Oprezni ljudje

vedno skrbje za varnost svojih vlog, in da dobe čim večje obresti. Naše investicije so za oprezne ljudi.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.

Chicago, Ill.

OTTO KASPAR, predsednik

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA
CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENJA POJASNILA